

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

2021

TSUMBANDILA YA U MAKA

MARAGA: 70

Tsumbandila iyi ya u maka i na masiatari a 11.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA

U TSHILA NDI U VHONA – RN MADADZHE

MBUDZISO 1

- 1.1 Tshinnani.√ (1)
- 1.2 Ngauri Mpho o vha a sa khou ita zwine Maria a vha a khou lavhelela zwone zwa u mu ambisa.√√ (2)
- 1.3 O funana na Mpho na Mashudu nga khathihi.√√ (2)
- 1.4 Mathomo, ndi he ra pfa nga ha lufuno vhukati ha Mpho na Maria zwe zwa vhanga khudano buguni yashu.√√ (2)
- 1.5 C/ Phophi.√ (1)
- 1.6 Mpho o rwiwa nga Mashudu lu shushaho nge Ndatiso a ambulula nga ha lufuno vhukati ha Mpho na Maria.√√ (2)
- 1.7 Ndi u kaidza uri vhathu vha songo didzhenisa kha vhufarekano samusi zwi na masiandaitwa a si avhudi.√√ (2)
- 1.8 A zwo ngo mufhata muhumbuloni ngauri zwiito zwa Mpho zwi mu tana sa muthu a songo funzeaho lune a ri zwi lavheleli kha dokotela.√√ (2)
- 1.9 - Uri a songo nwa halwa e mushumoni.√
- A thogomele vhalwadze u ya nga ha mushumo wawe.√
- A litshe zwa vhufarekano mushumoni.√
(Na dziñwe phindulo dzi pfalaho) (3)
- [17]

NA

MBUDZISO 2

- 2.1 Tshelede/ Zwigidi zwivhili zwa dzirannda nga nwaha lwa minwaha mitanu.√ (1)
- 2.2 Musalauno ngauri hu ambiwa nga ha u lifha nga tshelede na u thavhiwa dzhekiseni hu u lifhedza lwa tshituhu.√√ (2)
- 2.3 - Ndi u mu thavha nga dzhekiseni arali o da sibadela uri a lovhe.√
- U mu rambela vhatu uri vha mu vhulahe.√ (2)
- 2.4 U ya nga ha mafhungo ndi musi hu tshi vha na lufu/uri o mbo di lovha.√√ (2)
- 2.5 Ndi nge Mpho a funana na Maria wa Mashudu zwe zwa vhaiesa Mashudu.√√ (2)
- 2.6 Mpho, ngauri mafhungo a bugu o disendeka khae nahone ndi ene are na thaidzo khulwane.√√ (2)
- 2.7 Vho didzhenisa kha tshikwekwe tsha bulayo la Mashudu nge vha fhulufhedziswa tshelede i si na vhukono vha fhedza vho fariwa.√√ (2)
- 2.8 Zwi a tendisea ngauri a huna are ntha ha mulayo lune wo khakha u tea u bvelela phanda ha mulayo uri u dzhielwe vhukando u ya nga ha vhutshinyi hau.√√ (2)
- 2.9 - A vha tei u wana beili samusi vho vhulaha.√
- Vha tea u bvalelwa khothe lwa vhutshilo havho hothe.√
- Arali vha wana beili i tea u vha ya tshelede nnzhi u ya nga ha mulandu wavho.√
(Na dziuwe phindulo dzi pfalaho). (3)
- [18]

KANA

HO DINA ONE – S Mbedzi

MBUDZISO 3

- 3.1 Osbon.✓ (1)
- 3.2 Osbon na Musuku.✓ (2)
- 3.3 Tshikhudini✓ na Soweto.✓ (2)
- 3.4 Yo vhangwa nga zwe Osbon a amba a tshi vhudza Ngeletshedzo uri o shavha tshikolo nahone ha ngo ita tshithu nga ifa lawe.✓✓ (2)
- 3.5 C/Vho-Olga.✓ (1)
- 3.6 Ndi ya uri muthu a tshi kaidziwa/eletshedziwa u fanela u thetshesela/Muthu u tea u dzhena tshikolo uri a vhe na ndivho yo tandavhuwaho ya zwithu.✓✓ (2)
- 3.7 Ngeletshedzo o itelwa tshikwekwe nga Veronica na Bra Zakes uri a fariwe nga mapholisa nga u vhea tshitumbu goloini ine a khou i reila.✓✓ (2)
- 3.8 Nga mulandu wa u sa funzea hawe zwo ita uri a sa kone u langa mabindu na tshelede zwe a sielwa nga vhabebi vhawe.✓✓ (2)
- 3.9 Ndo vha ndi tshi do mu eletshedza u thogomela masheleni//U dzhenela ngudo dza u langa mabindu//U thanyela vhasidzana vhane vha funesa tshelede.✓
(Na dziñwe mbuno dzi pfalaho.) (3)
[17]

NA

MBUDZISO 4

- 4.1 Bulugwane.✓ (1)
- 4.2 O rengela Veronica thikhithi ya bufho na u mu fha tshelede ya ndindatshikwama.✓✓ (2)
- 4.3 Ndi nge a sedza lutingo a tshi khou reila.✓✓ (2)
- 4.4 O vha a sa mu funi zwa vhukuma ngauri o mu fhura tshelede i si na vhukono na u mu itela tshikwekwe tsha uri a farwe.✓✓ (2)

- 4.5 Ndi ha u sinyuwa ngauri goloi yawe yo swa nga murahu ha u wa.√√ (2)
- 4.6 Ndi Ngeletshedzo ngauri mafhungo othe a kwama ene.√√ (2)
- 4.7 Ndi ngauri o vha e mubva/O Vha a sa thetshelesi/O vha a sa vha thonifhi.√√ (2)
- 4.8 Ee, ndi a tenda. O vha a tshi ita tshinwe na tshinwe tshine Veronica a mu vhudza. Veronica o pandelisa vhashumi vha kale mabinduni ha tholwa khonani dzawe.√√ (2)
- 4.9 Ee, zwi a itea vhutshiloni.
- Vha hone vhathu vha songo funzeaho vho phusukanyaho ndaka dza vhabebi.√
- Vha hone vhathu vhane vha vha na tshelede, ya vha pengisa vha shaya thonifho. √
- Vha hone vhasidzana vhane vha funela muthu tshelede.√
(Na dziinwe phindulo dzi pfallaho) (3)
[18]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 35

KANA

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA

FINDINKODO – TT MUDAU

MBUDZISO 5

- 5.1 Coetsee. ✓ (1)
- 5.2 Sa vhapikisi. ✓ (1)
- 5.3 Tshipida tsha mathomele. ✓✓ (2)
- 5.4 Ndi mulayo wa Apartheid. ✓✓ (2)
- 5.5 C/Lihoro lihanedzi. ✓ (1)
- 5.6 Ndi a tendelana na lo ngauri vha khou to dou dzhia phentsheni vha dzula dzibulasini. ✓✓ (2)
- 5.7 Zwi nnea muhumbulo wa uri tshitalula kana khethekanyo ya lukanda zwi tshe hone. ✓✓ (2)
- 5.8 Ndi a tendelana nawo ngauri vha khou to dou dzhia muvhuso kha vhatshena. ✓✓ (2)
- 5.9 A tsho ngo tea ngauri a hu na muthu o no tea u kandekanyelwa pfanelo dzawe.

KANA

Tsho tea ngauri Muthimukhulu o vha a tshi khou fheṭa shango na u vhangana dzikhakhathi. ✓✓ (2)

- 5.10 Ee, dzo bveledza zwivhuya.
- Vharema vho vhofoholowa. ✓
- Vharema vha vho thonifhiwa na u vha na vhupfiwa. ✓
- Vhurangaphanda ndi ha thanganyelo. ✓
(Na dziṅwe phindulo dzi pfallaho) (3)

[18]

NA

MBUDZISO 6

- 6.1 Ndi Muthumukhulu.√ (1)
- 6.2 Ndi vhatshena.√√ (2)
- 6.3 Muthumukhulu u vhona vhatshena sa thama ngeno vhañwe vha tshi dzhia vhatshena sa maswina.√√ (2)
- 6.4 Khudano i khou vhangwa ngauri vha lihora la Lushaka a vha khou toda Madimokirati kha u vha tshipida tsha muvhuso.√√ (2)
- 6.5 D/Vhatshena.√ (1)
- 6.6 Ndi ngauri o hangwela vhatshena naho vho mu tambudza.√√ (2)
- 6.7 Zwo tea ngauri vho tambudzwa nga vhatshena/Vho vha vha khou lwela pfanelo dzavho.√√ (2)
- 6.8 Ndi a tendelana nawo ngauri rothe ri tea u farisana kha u bveledza shango hu si muthu muthihi fhedzi.√√ (2)
- 6.9 - Ndo vha ndi tshi do tenda vharema vha vhusa hu si na khakhathi ngauri vho tambulesa.√
- Ndo vha ndi tshi do shumisana navho.√
- Ndo vha ndi tshi do vha thompha u itela mbuelo.√

KANA

- Ndo vha ndi sa nga tendi ndi tshi humbula uri vharema vha nga lifhedza zwe vha itwa nga vhatshena.√
- Ndo vha ndi tshi do vha kondisela uri vhurangaphanda havho vhu songo anwa mitshelo.√
- Ndo vha ndi tshi do vha kondisela uri vharema vha zwi vhone uri tshelede i tshe na rine vhatshena.√
(Na phindulo inwe na inwe yo teaho.) (3)
[17]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

KANA

KHETHEKANYO YA D: NGANEAPFUFHI

ZWA VHUTSHILO – NA Milubi na LL Mafenya

MBUDZISO 7: NI KHOU PFUKA MULAYO – NA Milubi

- 7.1 Muḁini wa Janet.√ (1)
- 7.2 Ndi mathakheni/mathakhethakheni.√√ (2)
- 7.3 Ndi nge a humbula uri khamusi Janet u khou ṭoḁou mu farisa nga khole.√√ (2)
- 7.4 Ndi Maduka ngauri Janet na Nomathemba vha khou mu funa vhoṭhe.√√ (2)
- 7.5 A re na vivho nahone a sa koni u kondelela.√√ (2)
- 7.6 Ndi u funana ha Janet na Maduka.√√ (2)
- 7.7 Musi Janet wa mutshena a tshi ambisa Maduka ngeno Nomathemba wa murema a tshi khou lindela u ambiswa hone a tshi khou funa Maduka.√√ (2)
- 7.8 Ndi ya uri vhafumakadzi vha makuwa vha a funa vhanna vha vharema vha tou dinwa nga mulayo u sa tendi vha tshi funana navho.√√ (2)
- 7.9 -Ndo vha ndi tshi ḁo tenda u ambiswa nga mukhuwa ndo sedza tshelede.√
- Ndo vha ndi tshi ḁo ita zwoṭhe zwa u mu takadza hu ṇḁila ya u
vhulunga lufuno.√
(Na phindulo inwe na inwe yo teaho.) (2)
- [17]

NA

MBUDZISO 8: WO MU NONELA – LL Mafenya

- 8.1 Ndi Thathani.√ (1)
- 8.2 Ndi munna na musadzi.√√ (2)
- 8.3 Ndi musu Humbulani a tshi rwa mufarekano wa Thathani.√√ (2)
- 8.4 Ndi musu Thathani a tshi humbela pfarelo nga murahu ha musu o khakha lwa u thoma.√√ (2)
- 8.5 Sa munna wa u kondelela naho zwi tshi vhavha kana o khakhelwa.√√ (2)

- 8.6 U khou sumbedza uri Thathani o vha a sa funi Humbulani, o vha a tshi khou mu funela tshelede.√√ (2)
- 8.7 Ndi ene mavhulaise ngauri o dzhenisa Thathani dziedzini la u vha na dzangalelo la u tshimbila munna a siho tsini a fhedza o didzhenisa kha zwa vhufarekano.√√ (2)
- 8.8 U a wanala, vha hone vhafumakadzi vhane naho vha na midi vha tshi wana tshiwe na tshiwe vha di funana na vhaiwe vhanna.√√ (2)
- 8.9 Ndo vha ndi tshi do litsha Thathani nda mala muwe mufumakadzi√/Ndo vha ndi tshi do mu hangwela nda mu todela thuso kha vhashumelavhapo√/Ndo vha ndi tshi do mu todela vhahulwane vha mu laya. √ (Na dziwe phindulo dzi pfalaho.) (3)
[18]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35

KANA

**KHETHEKANYO YA E: VHURENDI
SHOTHODZO – TN PHOLI NA TK MKANSI**

**MBUDZISO 9
NO MMBONA – TN Pholi**

- 9.1 U khou tama vhathu vha tshi takala.√ (1)
- 9.2 Madiba √na Rolihlahla.√ (2)
- 9.3 Robbern Island.√ (1)
- 9.4 Vho vha fha mbofholowo.√√ (2)
- 9.5 Vho ita vhushaka na vhuṭama kha vha sa pfani. √√ (2)
- 9.6 aabb.√√ (2)
- 9.7 D/U lovha.√ (1)
- 9.8 Tevhedzani mishumo yanga. √√ (2)
- 9.9 Afrika loṭhe kha li ite zwe Vho Mandela vha ita vho tanganyisa na zwavho.√√ (2)
- 9.10 O tea u khodiwa ngauri hu na zwivhuya zwinzhi zwe a itela lushaka a dovha a kondelela u tambudzwa a tshi itela vharema√/O thusa vharema u vha kha mbofholowo ye ya shandukisa matshilo avho. √ (2)
- [17]

NA

MBUDZISO 10

MUNDENDE WA VHANA – TN Pholi

- 10.1 Ndi tshilidzi√ na dakalo.√ (2)
- 10.2 Ndi liedzamuthu./Lifanyamuthu.√√ (2)
- 10.3 U thusa wo fara ṭhamu ngani?√√ (2)
- 10.4 Vhathomi vha mundende wa vhana.√√ (2)

- 10.5 U vha na riwana riwaha muṛwe na muṛwe.√√ (2)
- 10.6 U sa dzhena tshikolov na u lovha nga u bebesa.√ (2)
- 10.7 Vha mbeu ya tshisadzini ngauri ndi vhone vhane vha bebesa vho sedza mundende wa vhana.√√ (2)
- 10.8 Tshelede ngauri u funesa yone u fhira tshikolo.√√ (2)
- 10.9 - Vha tea u i shumisa zwo teaho sa zwiliwa na thodea dza vhana. √ (2)
- Vha tea u guda u vhulunga tshelede u itela musi wa khombo i sa dihiwi.√ (2)

[18]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA E: 35
MARAGAGUTE: 70